

1. Minkälaisia tehtäviä eri toimijoilla on kansantaloudessa? Yhdistä viivalla tehtävät oikeaan tahoon.

Antaa lainoja yrityksille.

Työllistää terveyskeskusten lääkärit ja hoitajat.

Kouluttaa työntekijöitä yritysten palvelukseen.

Ostaa yritysten palveluita ja tavaroita itselleen.

Maksaa osan tekemästään voitosta valtiolle.

Maksaa osan palkastaan veroina valtiolle.

Maksaa tukia kotitalouksille.

Työllistää ihmisiä muun muassa tehtaissa ja kaupissa.

Tuottaa palveluita kotitalouksille ja kunnille.

julkinen sektori

yritykset

kotitaloudet

pankit

2. Avaa oppikirja sivulta 145 ja tutki kansantalouden kiertokulkua kuvaavaa kaaviota. Vastaa kaaviota koskeviin kysymyksiin.

Minkälaisia seurauksia taloudelle olisi, jos:

a) valtio korottaisi tuntuvasti kotitalouksilta perittäviä veroja?

b) kotitaloudet eivät enää säästäisi rahaa pankkeihin?

c) yritykset irtisanoisivat runsaasti työntekijöitään?

d) kotitaloudet kuluttaisivat mahdollisimman vähän ja säästäisivät rahansa pankkeihin?

e) kotitaloudet ja julkinen sektori ostaisivat yhä suuremman osan tarvitsemistaan tavaroista ulkomaisilta yrityksiltä?

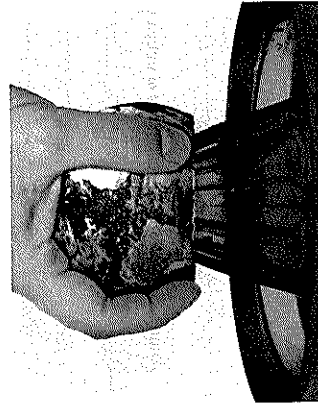
3. Tutki kuvia, jotka käsittelevät talouskasvun vaikutuksia maailmassa. Perehdy tämän jälkeen oppikirjan sivulta 146 löytyvään "Näkökulmia talouskasvuun" -kuvioon ja kirjoita sen avulla kuviin kuvatekstit. Kerro kuvateksteissä kansantalouden kasvun hyviä ja huonoja puolia. Käytä kaikissa kuvateksteissä sanaa **kansantalous**.

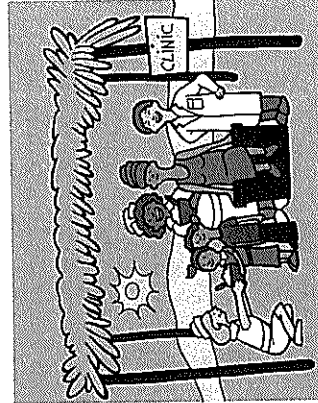
1

2

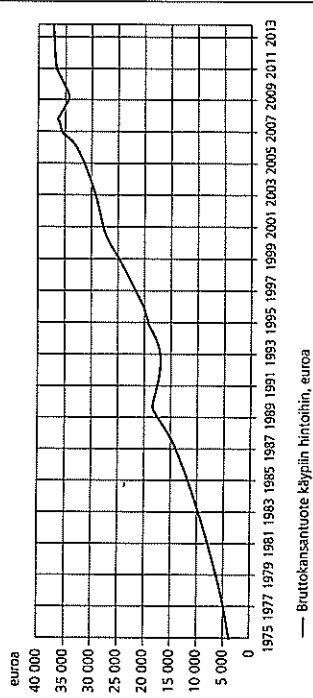
3

4

4. Perehdy oppikirjan tekstiin sivulla 146. Tutki tämän jälkeen tilastoa Suomen kansantalouden kehityksestä vuosina 1975–2014 ja vastaa kysymyksiin.

Suomen bruttokansantuote asukasta kohti 1975–2014

— Bruttokansantuote käypiin hintoihin, euroa

Lähde: Tilastokeskus / kansantalouden tilinpito

- a) Mihin bruttokansantuotetta (bkt) kuvaavia lukuja käytetään?

- b) Miksi bkt ilmaistaan yleensä Yhdysvaltain dollareina?

- c) Kuinka paljon Suomen bkt oli vuonna 2014?

- d) Miten Suomen bkt on kehittynyt vuosina 1975–2014?

- e) Pohdi: mitä olennaisista bkt:n kehitys kertoo tai jättää kertomatta suomalaisen yhteiskunnan kehityksestä?

5. Tutki taulukkoa, jossa vertaillaan elinajanodotetta, lapsikuolleisuutta ja bruttokansantuotetta eri maissa. Vastaa taulukkoa koskeviin kysymyksiin.

Maa	elinajanodote / vuotta	lapsikuolleisuus* (2013)	bkt / asukas (2012) / \$
Sveitsi	83	4	78,924
Suomi	81	3	45,741
Yhdysvallat	79	7	51,163
Albania	78	15	3,809
Saudi-Arabia	75	16	25,136
Venäjä	70	10	14,178
Intia	67	53	1,516
Etelä-Afrikka	56	44	7,336
Albanistan	51	97	683
Siera Leone	50	161	725

* Indikaattori kuvaa ennen viittä ikävuotta menehneiden lasten määrää suhteessa 1 000 elävään syntynyeseen lapseen.

- a) Miten luonnehtisit Suomea verrattuna tilaston muihin maihin?
- b) Miten bruttokansantuotteen kasvu näyttäisi tilaston perusteella vaikuttavan elinajan odotteeseen ja lapsikuolleisuuteen?
- c) Vertaa keskenään ensin Suomea ja Yhdysvaltoja, sitten Albaniaa ja Saudi-Arabiaa. Mitä poikkeamia huomaat?

- d) Ota selvää: miten lapsikuolleisuus on muuttunut Suomessa viimeisen 80 vuoden aikana?

- e) Ota selvää: mitkä ovat tehokkaimpia tapoja vähentää lapsikuolleisuutta maailmassa?

- f) Mikä voisi selittää sitä, että Yhdysvalloissa lapsikuolleisuus on yli kaksinkertainen Suomeen verrattuna, vaikka se on rikkaampi valtio?

- g) Pohdi, miten oma terveydentilasi voisi erota nykyisestä, jos olisit syntynyt Afganistanin?

- h) Mikä tilastossa mainituista muuttujista kertoo sinun mielestäsi eniten elintasosta? Perustele vastauksesi.

1. Keksi kysymyksiä valmiisiin vastauksiin.

a) Kysymys: _____?

Vastaus: Noin 55 miljardia euroa.

b) Kysymys: _____?

Vastaus: Joulukuussa.

c) Kysymys: _____?

Vastaus: Se antaa lisäbudjetin.

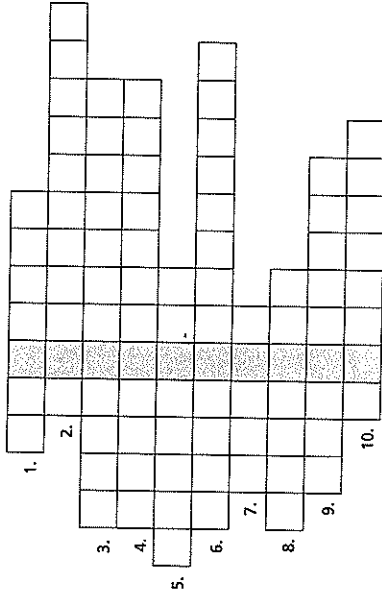
d) Kysymys: _____?

Vastaus: Suurimman osan veroista, mutta osan myös korkoista ja osakkeista.

e) Kysymys: _____?

Vastaus: Valtio on ottanut lainaa.

2. Ratkaise ristikko ja vastaa kysymyksiin.

1. Arvonlisäveron nostaminen saattaisi vähentää tätä.
2. Budjetin suomenkielinen nimi.
3. Tällä voidaan ohjata ihmisten kulutustottumuksia.
4. Keino lisätä kulutusta ja siten luoda uusia työpaikkoja Suomeen.
5. Valtionyhtiö, jonka tuotto lasketaan valtion tuloihin.
6. Valtion merkittävin yksittäinen vero ja tulonlähde.
7. Arvioidaan budjettia laadittaessa ensin.
8. Valtion keino ohjalla kansantaloutta.
9. Hyötyvät kuluttajien ohella siitä, että veroja lasketaan.
10. Yksi valtion budjetin suurimmista menoeristä.

a) Mikä sana muodostuu ristikon keskelle?

b) Miten ristikon keskelle muodostuva sana liittyy valtion talouteen?

3. Yhdistä asiat viivalla oikeaan veromuotoon.

Progressiivinen vero.	arvonlisävero
Yleensä 24 % tuotteen verottomasta hinnasta.	valmistevero
Suuruudeltaan 30 %.	pääomatulovero
Toiselta nimeltään haittavero.	ansiotulovero
Maksetaan esimerkiksi polttoaineesta ja tupakkatuotteista.	
Sisältyy kaikkien myytävien tuotteiden ja palveluiden hintaan.	
Maksetaan esimerkiksi vuokratuloista ja korkotuloista.	
Jaetaan valtion ja kunnan kesken sekä kirkon jäsenten osalta myös kirkolle.	

4. Katso kuvaa ja vastaa sen perusteella verotusta koskeviin kysymyksiin.

- a) Nimeä kuvasta kaikki tuotteet, joiden hintaan lisätään arvonlisävero.
- b) Jaottele tuotteet kolmeen ryhmään sen perusteella, kuinka suuri niistä maksettava arvonlisävero on. Apua saat netistä hakusanalla arvonlisävero.
- c) Minkä asioiden arviot vaikuttavan arvonlisäveron suuruuteen? Pohdi asiaa edellisen vastauksesi perusteella.
- d) Mitä välillistä veroa nainen joutuu maksamaan juomastaan, joka on mehua tai limsaa?
- e) Mistä muista tuotteista kyseistä veroa joutuu maksamaan?
- f) Onko kuluttamisen verottaminen sinusta hyvä vai huono asia? Perustele.

5. Tutki valtion budjetitiedystä oppikirjan sivulla 150 ja pohdi, ovatko väitteet oikein vai väärin. Ylivivaa virheelliset kohdat ja kirjoita ne uudestaan.

- Valtion arvioidaan saavan tuloja 53,46 miljardia vuonna 2015.
- Arvonlisävero kuuluu välillisiin veroihin.
- Valtio saa tuloistaan 17,98 % välittömistä veroista.
- Ansio- ja pääomatuloverot ovat valtiolle merkittävämpi tulonlähde kuin arvonlisävero.
- Alkoholi- ja tupakkaverot muodostavat yhteensä 4,1 % valtion tuloista.
- Yritykset maksoivat valtiolle enemmän yhteisöveroa kuin valtio otti lainaa.

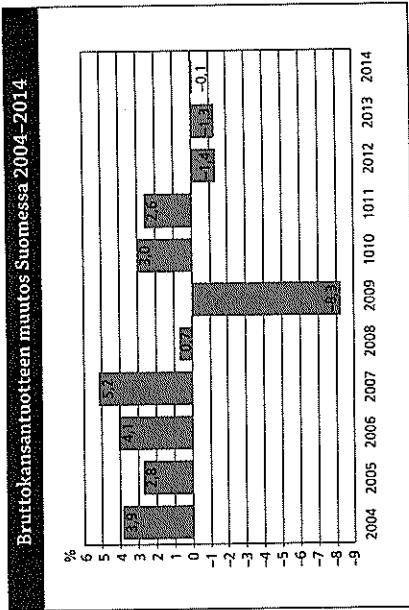
23 Talouden kasvu vaihtelee

1. Merkitse nousu- ja laskukauden tuntoimerkit suhdannevaihtelukäyrälle. Kirjoita numerot sopiviin kohtiin käyrän päälle.

- Vienti vetää, kun vientiteollisuuden tuotteet käyvät hyvin kaupaksi
- Inflaatio kiihtyy eli hinnat kallistuvat yhä enemmän.
- Joillakin aloilla on työvoimapula, jonka takia nopeasti kasvavilta yrityksaloilta puuttuu ammattitaitoisia työntekijöitä.
- Työttömyys lisääntyy, kun yritykset irtisanovat työntekijöitä.
- Työllisyys paranee.
- Kysyntä kasvaa, eli tuotetta menee yhä paremmin kaupaksi.
- Vienti hyytyy, kun vientiteollisuuden tuotteet eivät käy enää yhtä hyvin kaupaksi.
- Kysyntä pienenee, kun yhä useampi on työtön eikä ihmisillä ole enää yhtä paljon varaa ostaa uusia tuotteita.
- Inflaatio hidastuu eli hinnat nousevat tietyssä ajassa aiempaa vähemmän.

2. Tilastokuvio esittää Suomen bruttokansantuotteen kehityksen vuosina 2004–2014. Valitse, ovatko kuviota koskevat väittämät oikein vai väärin.

- Suomen talous on kasvanut koko ajan vuosina 2004–2014. oikein väärin
- Talous on kasvanut kaikkina muina vuosina paitsi 2009 ja 2012–2014. oikein väärin
- Vuositasolla suurin lasku tapahtui vuosina 2008–2009. oikein väärin
- Pisin yhtäjaksoinen nousukausi tarkastelemana oli vuosina 2005–2007. oikein väärin
- Vuonna 2009 ja 2010 talous kasvoi suhteessa vain vähän. oikein väärin
- Bruttokansantuote kääntyi kasvuun vuonna 2012. oikein väärin
- Bruttokansantuote on laskenut vain yhtenä vuonna. oikein väärin
- Tilaston perusteella ei voi päätellä Suomen talouden kasvua vuonna 2015. oikein väärin

3. Ravintola-ala on herkkä talouden suhdannevaihteluille. Pohdi kuvan avulla kuluttamisen ja taloussuhdanteiden yhteyttä. Vastaa kysymyksiin.

- a) Voiko kuvan perusteella päätellä jotain yleisestä taloustilanteesta? Perustelee.

- b) Miten arvioit taloussuhdanteiden vaikuttavan kuvassa olevien ihmisten toimintaan ja valintoihin?

- c) Miten kuvassa olevat ihmiset vaikuttavat itse suhdannevaihteluihin?

4. Oppikirjan sivuilla 156–157 esitellään kaksi työttömyyden lajia. Yhdistä määritelmät oikeaan työttömyystyyppiin.

Ihmevaate Oy siirtyy käyttämään Vietnamin sijaitsevaa tehdasta alihankkijana, jolloin sen suomalaiset ompelijat jäävät työttömiksi.

Suomalaisten koneiden kysyntä Euroopassa heikkenee finanssikriisin vuoksi. Metallitehtaat irtisanovat työntekijöitään.

Uusien metsäkoneiden käyttöönoton seurauksena suurin osa metsureista irtisanotaan.

Pankit irtisanovat pankkikonttoreiden työntekijöitä asiakkaiden siirtyttyä käyttämään verkkopalveluita.

Elektroniikan myynti on vähentynyt, minkä seurauksena kaupat irtisanovat myyjiä.

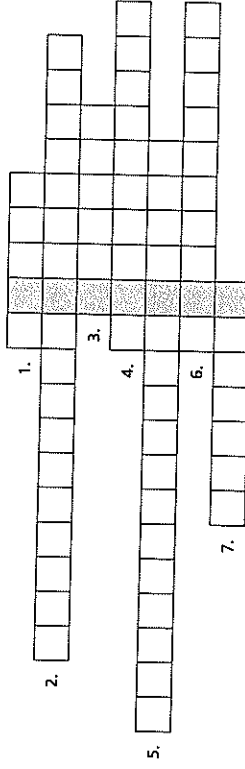
Ihmiset säästävät ja yöpymiset Lapin matkailukohteissa vähenevät. Hotellit ja ravintolat vähentävät työvoimaansa.

Nakkioskyyrittäjä joutuu sulkemaan grillinsä lopullisesti, kun naapuriin avattiin uusi ympäri vuorokauden auki oleva suuren huoltamokeijun liike.

rakennetyöttömyys

suhdannetyöttömyys

5. Ratkaise ristikko ja vastaa kysymyksiin.

1. Näitä valtio voi nostaa, jos talouskasvu on liian voimakasta.
2. Valtion keino yrittää vaikuttaa suhdanteisiin.
3. Tämän lisääntyminen käynnistää yleensä nousukauden.
4. Tämän lisääminen on taantuman aikana tärkein tavoite.
5. Talouden nousu- ja laskukausien vuorottelu.
6. Laskukauden tuntuvin seuraus monelle ihmiselle.
7. Tämän väheneminen käynnistää yleensä laskukauden.

a) Mikä sana muodostuu ristikon keskelle?

b) Miten ristikon keskelle muodostuva sana liittyy suhdannevaihteluihin?

1. Miten inflaatio eli hintojen nousu vaikuttaa seuraavien ihmisten talouteen? Perustelee vastauksesi.

a) Heikillä ja Riitalla on kummallakin vakituinen työ ja asuntolainaa 150 000 euroa.

b) Ritva on eläkeläinen ja saa pientä kansaneläkettä.

c) Olli on säästänyt 15 000 euroa tavalliselle pankkitilille.

d) Saara on opiskelija ja asuu vuokralla.

e) Kallen tulot eivät tahdo riittää kaikkiin perheen välttämättömiin menoihin.

f) Ristolla on tukkuuikkeytyys, joka toimittaa tavaraa virolaisiin kauppoihin.

2. Järjestä inflaation syntyyn ja inflaatiokierteen voimistumiseen liittyvät asiat oikeaan aikajärjestykseen numeromallalla ne yhdestä kuuteen.

Työntekijät haluavat lisää palkkaa.

Yritys nostaa tuotteidensa hintoja.

Raaka-aineiden hinnat nousevat.

Yritys nostaa tuotteidensa hintoja.

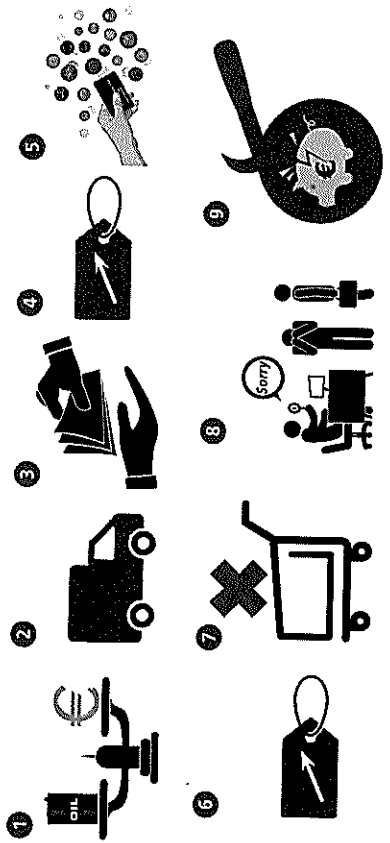
Raaka-aineille on enemmän ostajia kuin mitä on tarjolla myyntiin.

Yritysten tuotantokustannukset nousevat.

c) Mitä arvioisit suomalaisen "korin" sisältävän?

d) Miksi on tärkeää, että hinnat pysyvät vakaina?

4. Kuvat liittyvät kukin omalla tavallaan inflaatioon. Kerro inflaation synnystä ja sen vaikutuksista omin sanoin käyttämällä hyväksesi kuvavihjeitä.

3. Lue teksti ja vastaa sitä koskeviin kysymyksiin.

Miksi vakaat hinnat ovat tärkeitä?

Eurojärjestelmän yhteisen rahapolitiikan ensisijainen tavoite on ylläpitää hintavakautta. Lisäksi yhteisellä rahapolitiikalla tuetaan yleistä talouspolitiikkaa, kuten täystyöllisyyttä ja kestäväää talouskehitystä.

Hintavakauden katsotaan vallitsevan silloin, kun rahan arvo pysyy kutakuinkin samana pidemmän aikaa. Vakaa valuutta säilyttää kuluttajien ostovoiman, mikä tarkoittaa, että voit ostaa tiettyä rahamäärää saman määrän tavarointa ja palveluita nyt ja tulevaisuudessa. Rahan arvoa mitataankin ostovoimalla.

Mutta miten voidaan puhua hintavakaudesta, kun toisinaan jotkin hinnat nousevat ja toiset laskevat? Tietty hintojen vaihtelu on aivan tavallista. Ratkaisevaa on, että yleisen hintatason ei pitäisi vaihdella liikaa ajan mittaan. Hinnat eivät siis saisi nousta pitkään (inflaatio) eivätkä myöskään laskea pitkään (deflaatio).

Miten hintojen muutoksia voidaan seurata ja hintavakautta mitata?

Hintojen muutoksia voidaan seurata hyvin tavarointa ja palveluita koostuvan ns. korin avulla. Kori sisältää tavarointa ja palveluita 12 luokasta, jotka kuvastavat suomalaisten kulutustottumuksia.

Mitä hyötystä vakaasta valuutasta on?

Kun hinnat pysyvät suhteellisen vakaina, voit suunnitella tulevaisuutta ilman pelkoa, että raha menettää arvoaan. Sama pätee myös perheeseesi, ystäviisi, muihin kuluttajiin, työntekijöihin ja yrityksiin: kun rahan arvo säilyy, kaikki voivat luottavaisin mielin tehdä tulevaisuudensuunnitelmia. Hintavakaus on siis kestävä talouskasvun perusta.

Lähde: Suomen Pankin Eurokampus <http://www.euro.fi/fi/fi/kuori-ja-ammattopistot/rahopolitiikka/inflaatio-ja-deflaatio/>

a) Mitkä ovat rahapolitiikan tavoitteita euroalueella?

b) Miten hintojen muutoksia seurataan?

5. Täydennä teksti oppikirjasta tutuilla sanoilla.

Euroalueella tarkoitetaan euroa käyttävien _____ maan rahaliittoa. Euroa koskevasta päätöksenteosta vastaa EKP eli _____ Sen erityisenä tavoitteena on säilyttää euroalueella _____, jonka mukaan hinnat saisivat nousta enintään pari prosenttia vuodessa. Jos inflaatio kiihtyy paljon tätä korkeammaksi, ihmiset ja yritykset menettävät _____ rahan arvon säilymiseen. Kuluttajien epävarmuuden lisääntyminen taas uhkaa koko _____ toimintaa. Kun ihmiset pystyvät ostamaan aiempaa _____ tuotteita, yritykset ajautuvat vaikeuksiin. Myös lainan saanti pankeista vaikeutuu, kun _____ ei enää kannata.

EKP:n tärkein keino hillitä inflaatiota on _____ nostaminen. Silloin ihmiset ottavat vähemmän lainaa ja _____ vähenee. Samalla vähenee _____ vaara.

